

судів за аналогією з економічними судами. Це означає, що як і раніше будуть недоступні відомості про найчисленніший суддівський корпус Білорусі, деталізована інформація про винесені ними судові рішення, а також електронний розклад судових засідань [6].

Належить зауважити на тому, що остання оцінка рівня транспарентності органів влади в Російській Федерації, була проведена у 2008 р. і мала назву «Транспарентність влади та її ефективність в громадській думці населення регіону» методом формалізованого інтерв'ю.

За результатами опитування більше половини опитаних періодично цікавляться діяльністю влади (54,7%), не цікавляться, але інформацію отримують 24,8%, постійно перебувають в курсі подій 15,2% опитаних, зовсім не зацікавлених виявилось 5,3% [7].

Перш за все, належить зауважити на тому, що жодного подібного дослідження після 2008 р. Російськими науковцями проведено не було і апелюючи вище наведеними даними, рівень транспарентності органів влади вказаного регіону знаходиться на низькому рівні. Окрім цього, в соціологічному опитування не йдеться про рівень впливу на владу, а отже мова йде лише про один із аспектів транспарентності – відкритість.

Таким чином, можна констатувати, що на пострадянському просторі загалом, та в Російській Федерації зокрема, принцип транспарентності є досить розробленим з науково-теоретичної точки зору та зовсім не забезпечений в аспекті практичної його реалізації.

На основі проаналізованих даних, належить обгрутувати висновок про те, що на територіях країн пострадянського простору, а саме Російської Федерації, Республіки Білорусь та Литовської Республіки доктрина транспарентності має своє місце у галузевому та в деяких випадках, навіть у загальнонаціональному законодавстві. Проте про рівень забезпеченості відповідного принципу не може говорити лише факт його наявності у Основному Законі, або галузевому законодавстві тому як об'єктивним критерієм його існування є ефективність його дії.

Відповідні отримані дані в подальшому необхідно порівняти із протилежним колом країн, для отримання якомога найбільш об'єктивної оцінки транспарентності в країнах пострадянського простору.

Література:

1. Пызина Галина Владимировна. Транспарентность исполнительной власти: сущность и механизмы реализации в современной России : диссертация ... кандидата политических наук : 23.00.02. – Москва, 2006. – 200 с., 18 с.
2. Манченко П. А. Конституционно-правовой принцип транспарентности деятельности органов государственной власти и органов местного самоуправления в Российской Федерации и зарубежных государствах: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Манченко Павел Анатольевич. – М., 2012. – 183 с.
3. Конституція Республіки Білорусь від 24 листопада 1996 р. – [електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.pravo.by/main.aspx?guid=6351>

4. Конституція Литовської Республіки від 25 жовтня 1992 р. – [електронний ресурс] – режим доступу: http://legalportal.am/download/constitutions/129_ru.pdf
5. Пызина Галина Владимировна. Транспарентность исполнительной власти: сущность и механизмы реализации в современной России : диссертация ... кандидата политических наук : 23.00.02. – Москва, 2006. – 200 с., с. 18
6. О. Федотов Транспарентность органов судебной власти: не всегда и не для всех // Федотов О./ Белорусский ежегодник, 2016 г. – [електронний ресурс] – режим доступу: <http://nmnby.eu/yearbook/2016/page5.html>
7. Соціологічне опитування «Транспарентність влади та її ефективність в громадській думці населення регіону» – [електронний ресурс] – режим доступу: http://soziopolit.sgu.ru/sites/soziopolit.sgu.ru/files/9-13_0.pdf

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРАВОЗАСТОСОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Шапенко Л. О.

*асистент кафедри теорії та історії держави і права,
Навчально-наукового Юридичного інституту
Національного авіаційного університету*

Костяна І. Ю.

*студентка
Навчально-наукового Юридичного інституту
Національного авіаційного університету*

Застосування права досить часто стає предметом наукового аналізу. Адже воно є невід'ємною ланкою юридичного процесу, яка забезпечує реалізацію права шляхом індивідуалізації абстрактних правових приписів. Слід відмітити, що традиційно у наукових працях основна увага акцентована на розгляді питань щодо суб'єктів, стадій, механізму правозастосування, співвідношення його з іншими формами реалізації права. При цьому мається на увазі, що правозастосовна діяльність суттєво впливає на всі соціальні відносини як на макро-, так і мікрорівні. Саме це дозволяє говорити про необхідність дослідження застосування права в межах соціокультурного підходу, який нині є одним з найбільш затребуваних у сфері юридичного знання.

Соціокультурний підхід до вивчення правозастосування виявляється в тому, що воно повинне розглядатися, в першу чергу, як один із способів впливу на людську свідомість та поведінку, а також як одне із засобів соціального контролю, в силу чого правозастосовна політика держави, маючи спільну стратегію з іншими соціальними інститутами, підтримує емоційну стабільність та духовну цілісність серед населення. Необхідним при цьому залишається вдосконалення ідеології правозастосування і її постійного роз'яснення для потенційних адресатів. Ідеологію в цілому можна трактувати як сукупність ідей, поглядів, принципів, цінностей, що відображають відношення її носіїв до реальної дійсності. Пра-

вразостосування по суті є одним із способів виразу і конкретизації правової ідеології і тих її правових цінностей, які в подальшому стають складовими елементами соціальної та індивідуальної правової психології.

Ідеологічна складова правозастосування знаходить свій вираз також і у актах тлумачення правових норм. Оскільки ефективне правове регулювання певних суспільних відносин, узгодження інтересів суспільства, особи і держави у разі існування різноманітних колізій чи прогалин в праві, може бути забезпечене за допомогою його тлумачення. При цьому, слід відмітити, що проблема тлумачення виходить за межі реалізації права та вже носить соціальний аспект.

Правозастосування, будучи важливим засобом забезпечення реалізації права, містить у собі всі основні цінності, які притаманні праву. Адже, якщо право встановлює та охороняє численні цінності суспільного життя (наприклад, здоров'я, гідність, свободу, сім'ю, приватну власність тощо), то правозастосування слугує інструментом для забезпечення реалізації загальносоціальних цінностей та погодження інтересів між різними членами в суспільстві. Саме ж вивчення соціальних аспектів правозастосування діяльності потрібно здійснювати через призму соціальної цінності права. Беручи до уваги напрацювання вчених-юристів, під цінністю права слід розуміти його спроможність служити метою і засобом задоволення науково обґрунтованих, соціально справедливих загальнолюдських потреб та інтересів громадян і їх об'єднань, а цінності в праві слід сприймати як шкалу виміру самого права [1, с. 227]. З цього випливає, що і правозастосовна діяльність спрямовується на реалізацію соціальних інтересів, що втілюються як у нормі права, так і у конкретному волевиявленні правозастосувача. Разом з тим важливим є той факт, що цінності сприймаються через урахування людських потреб та інтересів і їх забезпечення залежить не лише від якості самого об'єкта, а й від відношення суб'єкта. Все це дозволяє зробити висновок, що правозастосування є невід'ємним засобом реалізації прав і свобод людини і громадянина. Тобто, правозастосування цінне як засіб досягнення соціальних цілей, відриваючись від яких воно не матиме значення. У цьому випадку цінності проєктуються через призму людських потреб та інтересів (задоволення соціально справедливих інтересів індивідів чи суспільства загалом, необхідність організації та впорядкування суспільних відносин тощо). Також варто зауважити, що правозастосовна діяльність у порівнянні з безпосередніми формами реалізації права має значно більшу соціальну значимість, оскільки в процесі застосування норм права задовольняються не особисті інтереси осіб, які застосовують право і не лише осіб, що реалізують права і обов'язки, а задовольняють інтереси всього суспільства [2, с. 38-39].

Говорячи про соціальну цінність правозастосування, неможливо залишити осторонь питання принципів, завдяки яким забезпечується дієвість даної форми реалізації права. Адже, як слушно зауважує М.О. Борисенко, принципи правозастосовної діяльності є юридичними орієнтирами, які тим чи іншим чином спрямовують діяльність суб'єктів у сфері правозастосування. Науковець, виокремлюючи такі принципи правозастосовної діяльності як принципи справедливості, обґрунтованості, законності, доцільності та верховенства права, робить висновки, що завдяки цим основним положенням в повній мірі відо-

браються природа та закономірності даної сфери діяльності, її органів і повноважень осіб, громадян і їх об'єднань, недержавних утворень з метою правильного вирішення індивідуально-конкретних правових ситуацій [3, с. 25-27].

З огляду на положення теорії права можна стверджувати, що соціальне призначення правозастосовної діяльності, її місце та роль у правовій системі проєктується також у її функціях, тобто у цілеспрямованому впливі на суспільні відносини, що відбувається у результаті цієї діяльності. При чому даний вплив може бути досягнутий різними способами, зокрема економічними, політичними, рекомендаційними, заохочувальними, але завдяки державно-владному характеру правозастосовної діяльності. Саме імперативність правозастосування забезпечує стабільність та порядок суспільного життя, забезпечується дотримання гарантій реалізації вимог правових приписів.

Важливою соціальною вимогою, що стосується правозастосовної діяльності є її системність. Вона повинна визначатися не випадковими, фрагментарними, вибірковими інтересами і тенденціями, а спрямовуватися на вдосконалення суспільних відносин за допомогою правових норм. З цього випливає те, що пріоритетними напрямками правозастосовної діяльності повинні бути як вироблення достовірних критеріїв оцінки існуючого правового регулювання суспільних відносин, так і виявлення стратегічних завдань держави для формування правової свідомості особистості в процесі її правової соціалізації, що є важливим елементом загальної соціалізації індивіда. Так, особистість в процесі правової соціалізації повинна усвідомлювати та засвоювати правові норми, основні засади правового життя, цінності та моделі правомірної поведінки, що існують у певному суспільстві. Слід відмітити, що в даному випадку правову соціалізацію необхідно сприймати як двосторонній процес, в якому людина одночасно є і об'єктом, і суб'єктом соціальних та правових відносин: як об'єкт людини відчуває на собі вплив соціального та правового середовища, а як суб'єкт перетворює його. В результаті засвоєння соціального досвіду особистість формує власну систему ціннісних пріоритетів та установок.

Вищезазначене дозволяє стверджувати, що особливість правозастосовної діяльності у сучасних умовах, які безпосередньо впливають на ефективність вдосконалення суспільних відносин, полягає у забезпеченні правопорядку в суспільстві. Даний соціальний ефект досягається, по-перше, шляхом роз'яснення широкому колу суб'єктів основних аспектів правової ідеології, зокрема висвітлення охоронної та регулятивної функцій права; по-друге, завдяки стимулюванню правомірної поведінки суб'єктів юридичними засобами; по-третє, в результаті проведення (за чисте повітря), «за чисте місто» та ін.), які позитивно впливають на соціальне регулювання суспільних відносин.

Як висновок, варто наголосити, що сталий розвиток сучасного суспільства неможливий без дієвого правового регулювання відносин, що виникають в соціумі. При цьому важливе місце в механізмі правового регулювання займає правозастосовна діяльність, адже від неї головним чином залежить своєчасна та ефективна реалізація нормативно-правових приписів. Маючи соціально-правову природу, правозастосування виконує особливу роль у системі право-

регулювання, адже воно швидше, в порівнянні із правотворчістю, реагує на суспільні зміни, адаптується до нових потреб трансформаційних процесів у правовій сфері та сучасному житті в цілому.

Література:

1. Скакун О. Ф. Юридическая деонтология : [учебник] / Скакун О. Ф. – [2-е, с измен. и доп.]. – Харьков : Эскада, 2006. – 384 с.
2. Перепелюк А.М. Механізм застосування права: структура та критерії ефективності (загальнотеоретичний аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Перепелюк Анна Михайлівна; Інститут держави і права ім. В.М. Корещького НАН України. – Київ, 2016. – 224 с.
3. Борисенко М.О. Ознаки та принципи правозастосовної діяльності: теоретичний аспект / М.О. Борисенко // Вісник Академії адвокатури України. – 2015. – Том 12. – № 3(34). – С. 23-27.

НАПРАВЛЕНИЕ 2. КОНСТИТУЦИОННОЕ И МУНИЦИПАЛЬНОЕ ПРАВО

RAPORTUL DINTRE PUTEREA JUDECĂTOREASCĂ ȘI CELELALTE AUTORITĂȚI ALE STATULUI

Băcu Igor

lector universitar, catedra Protecție, Pază și Securitate, USEFS

Statul, prin autoritățile sale, este cel care emite, aplică și ocrotește regulile de drept. Prin urmare are de îndeplinit trei funcții fundamentale: cea legislativă (a cărei atribuție presupune edictarea normelor), cea executivă (adică aplicarea/executarea normelor) și jurisdicțională (sanționarea celor care încalcă legile). Structural vorbind, fiecărei funcții îi corespunde câte o putere – cea legislativă, cea executivă și cea judecătorească – care este încredințată unor organe distincte: Parlamentul, șeful statului și Guvern, respectiv instanțele de judecată.

Principiul separației puterilor (art.6 din Constituția RM) impune autonomizarea autorităților publice, partajarea funcțiilor ce le revin și în instituirea unor mijloace de colaborare și de control reciproc. [1.1] În acest spectru vast de relații ne preocupă îndeosebi raportul dintre puterea judecătorească și celelalte autorități ale statului, raport care într-un stat care se vrea a fi cu adevărat democratic constituie temelia principiului independenței judecătorului și supunerii lui numai legii

Relația cu legislativul

a. Colaborare și imixtiune a legislativului

Prezența puterii legislative în spectrul juridic se manifestă în mod necesar prin legile care statuează organizarea și funcționarea sistemului judiciar, pe de o parte, și în elaborarea actelor normative ce urmează a fi astfel aplicate pentru restabilirea și păstrarea și ordinii de drept, pe de altă parte. Astfel se explică că «judecătorii se supun legii, ceea ce nu afectează principiul independenței judecătorului: instanțele nu pot funcționa în vid, astfel că prin lege se creează doar cadrul normativ în care judecătorul să funcționeze» [1.8, p. 15].

Însă dincolo de atribuțiile sale legislative, legislativul nu poate cenzura judecătorul, nu poate să îi adreseze ordine, nici să se substituie lui. Autoritatea legislativă nu poate să-și aroge competența soluționării niciunui proces; să adopte o lege retroactivă, care, direct sau indirect, ar repune în discuție stabilitatea raporturilor juridice, inclusiv sau mai ales cele consfințite prin hotărâri judecătorești; să modifice o hotărâre dată de instanța judecătorească; să emită o lege interpretativă al cărei unic scop ar fi să furnizeze soluția unor procese în curs; să emită o lege în legătură cu un proces determinat și aflat în curs de judecată. Parlamentul nu trebuie să intervină în actul de justiție decât cel mult pentru acordarea amnistiei sau grațierii (Principiul ONU nr. 4). [1.3] Emiterea unor acte normative pentru a bloca procedurile jurisdicționale sau execuționale ori audierea judecătorilor în legătură cu